
LIETUVOS VSAT VIDURINĖS GRANDIES PAREIGŪNŲ RENGIMO STUDIJŲ PROGRAMOS IR CMC LYGINAMIEJI ASPEKTAI

Kęstutis Vitkauskas*

*Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Policijos veiklos katedra
Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas 303643
El.paštas: k.vitkauskas@mruni.lt*

Santrauka. Straipsnyje nagrinėjami poreikiai ir galimybės Lietuvos aukštojo mokslo sistemoje vykdyti Frontex parengtą VSAT vidurinės grandies pareigūnų mokymo standartą (CMC). Programos poreikis apsprendžiamas Bolonijos proceso reikalavimais ir Frontex veikla. CMC taikymo galimybės įvertinamos analizuojant Teisės ir valstybės sienos apsaugos studijų programą ir ją lyginant su CMC. Daroma išvada, jog norint Lietuvoje rengti VSAT vidurinės grandies pareigūnus pagal CMC standartus, Teisės ir valstybės sienos apsaugos studijų programa yra taisytina.

Pagrindinės sąvokos: Studijų programos, VSAT pareigūnų rengimas, VSAT pareigūnų mokymo standartas.

ĮVADAS

Naujų geopolitinių erdvių Europoje kūrimasis viešajame sektoriuje lėmė reformas, pokyčius ir inovacijas, apibūdinamus kaip viešojo valdymo revoliucija.¹ Reformuojant viešąjį valdymą valstybės tarnyboje ryškūs pokyčiai vyksta ir vidaus tarnybos institucijose, kurių įgyvendinamos funkcijos įgavo tarptautinės veiklos pobūdį.

Valstybės sienos apsaugos tarnyba (toliau –VSAT), kaip viena iš nacionalinių saugumą stiprinančių ir užtikrinančių institucijų, įpareigota palaikyti nustatytą valstybės sienos teisinį režimą bei atitikti šalies narystės Europos Sąjungoje (toliau – ES) reikalaujamą sienų kontrolės lygį. Įgyvendindama šį tikslą VSAT atsako už Lietuvos sausumos ir jūros sienų apsaugą, atvykstančiųjų į šalį ir išvykstančiųjų iš jos asmenų pasienio tikrinimą oro, jūrų, upių uostų ir sausumos pasienio kontrolės punktuose; nustato neteisėto sienos kirtimo atvejus, tiria ir išaiškina kitas neteisėtas veikas prie valstybės sienos; vykdo Lietuvos sienų demarkavimo darbus, dalyvauja bendroje pasirengimo krašto gynybai sistemoje, paieškos ir gelbėjimo veikloje bei katastrofų pasekmių jūroje likvidavimo darbuose; teikia ir kitas su visuomenės ir žmonių saugumo užtikrinimu susijusias paslaugas – vykdo Ignalinos atominės elektrinės apsaugą bei užsieniečių, nelegaliai patekusių į šalies teritoriją arba pateikusių prašymus suteikti prieglobstį, registravimą, priežiūrą, taiko įstatymų, tarptautinių konvencijų nustatytas

---

¹ Kettl, D.F. The Global Public Management Revolution: A Report on The Transformation of Governance. Washington: Brookings Institution Press, 2000, p. 101.

kitas procedūras. Šių funkcijų įgyvendinimas tiesiogiai susijęs su tarnybos valdymo efektyvumo užtikrinimu. Pagrindinis valdymo klausimas yra visavertis statutinių tarnybų personalo panaudojimas. Tik nuo tinkamai parengto personalo priklauso visos teisėtvarkos politikos sėkmė.

Profesinės kompetencijos ir pareigūnų rengimo sistemos modernizavimo klausimai VSAT ypač tapo aktualūs Lietuvai įstojus į ES ir įsiliejus į Šengeno erdvę bei šalies aukštojo mokslo sistemoje pradėjus įgyvendinti Bolonijos deklaracijos principus. ES siekis standartizuoti visų valstybių narių sienų saugumo užtikrinimą (šis siekis realizuojamas per Frontex² veiklą) ir Bolonijos deklaracijos tikslas – sukurti bendrą Europos aukštojo mokslo erdvę įpareigoja naujai įvertinti VSAT pareigūnų rengimo sistemą jos gebėjimo priimti kintančios aplinkos iššūkius aspektu. Šio uždavinio sprendimas instituciniame lygmenyje tiesiogiai tenka VSAT bei mokymo įstaigoms, rengiančioms šiai tarnybai specialistus. VSAT pareigūnų rengimo institucinę sistemą sudaro skirtingo pavaldumo mokymo įstaigos: pasieniečiai rengiami žinybinėje, VSAT pavaldžioje, Medininkų pasieniečių mokykloje, o vidurinėsios ir aukštesnėsios grandžių valdininkai – vidaus reikalų sistemai nepriklausančiame Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakultete (toliau – Fakultetas), įgyvendinančiam Bolonijos proceso direktyvas. Atsižvelgiant į tai, aktualus tampa studijų programų, atitinkančių Bolonijos proceso reikalvumus aukštojo mokslo studijoms ir Frontex rekomendacijas profesinėms kompetencijoms, parengimas ir jų įgyvendinimas.

Straipsnio tikslas – įvertinti Lietuvos VSAT vidurinės grandies pareigūnams rengti skirtų studijų programų atitikimą Frontex inicijuotiems atitinkamų programų projektams. Straipsnyje bus aptariami Bolonijos proceso ir Frontex įtakos pareigūnų rengimo politikos formavimui bei nacionalinės studijų programos ir CMC lyginamosios analizės aspektai.

Tyrimo objektas - Frontex parengtos vidurinės grandies VSAT pareigūnų mokymo programos (toliau - CMC) ir analogiškų nacionalinių studijų programų lyginamoji analizė.

Užsienio šalių autorių darbuose vidaus tarnybos pareigūnų rengimo efektyvumas dažniausiai atskleidžiamas nagrinėjant policijos institucijų valdymą, pareigūnų rengimo sistemos teisinę bazę ir institucinę struktūrą, mokymo įstaigų valdymą ir administravimą,

---

² Frontex - tai [2004 m. spalio 26 d. Europos Tarybos reglamentu \(EB\) Nr. 2007/2004, įsteigta Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūra](#), turinti juridinio asmens teises ir pareigas bei biudžetinį savarankiškumą

mokomųjų programų sandarą ir kt.^{3,4} Lietuvos autorių pareigūnų rengimo problemos nagrinėtos, tiriant pareigūnų personalo valdymo aspektus^{5,6}, profesinių kompetencijų tobulinimą⁷, pareigūnų rengimo bei mokymo įstaigų veiklos klausimus^{8,9}. VSAT vidurinės grandies pareigūnų rengimo klausimai Lietuvoje nagrinėti nebuvo.

BOLONIJOS PROCESO IR FRONTEX VAIDMUO FORMUOJANT VSAT RENGIMO PROCESĄ

1999 m. paskelbtoje Bolonijos deklaracijoje „Europos aukštojo mokslo erdvė“ (EHEA) buvo nubrėžtos gairės iki 2010 m. sukurti bendrą aukštojo mokslo erdvę. Tkslui pasiekti buvo pradėtos reformos, skirtos didinti Europos aukštojo mokslo suderinamumą, konkurencingumą bei patrauklumą. Bolonijos proceso veiklos kryptys apibrėžtos svarbiausiuose dokumentuose (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Bolonijos procese priimti sprendimai

Bolonijos deklaracija	Praho komunikatas	Berlyno komunikatas	Bergeno komunikatas	Londono komunikatas	Liuvono komunikatas
1999 m.	2001 m.	2003 m.	2005 m.	2007 m.	2009 m.
<ul style="list-style-type: none"> - Diegti lengvai suprantamą ir palyginamą laipsnių sistemą; - Diegti aukštojo mokslo sistemas grindžiamas dviem ciklais; - Diegti kreditų sistemą; - Skatinti mobilumą; - Skatinti europinį bendradarbiavimą kokybei užtikrinti; - Skatinti europinę dimensiją aukštajame moksle. 	<ul style="list-style-type: none"> LLL (mokymasis visą gyvenimą); Aukštojo mokslo institucijų ir studentų vaidmens stiprinimas; Europinės aukštojo mokslo erdvės patrauklumo skatinimas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Efektyvios studijų kokybės užtikrinimo sistemos įdiegimas; - Dviejų studijų pakopų sistemos įdiegimas; - Akademinio pripažinimo tobulinimas; - Doktorantūros - trečiosios pakopos įdiegimas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nurodymų ir direktyvų įgyvendinimas siekiant kokybės užtikrinimo (kaip siūloma ENQA ataskaitoje); - Nacionalinės kokybės struktūros įdiegimas; - Jungtinių laipsnių suteikimas ir pripažinimas visose studijų pakopose; - Lanksčių mokymo aukštajame moksle galimybių kūrimas, įskaitant patirties pripažinimo nuostatas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ryšių su kitais žemynais užmezgimo strategija; - Europos kokybės užtikrinimo agentūrų registras. 	<ul style="list-style-type: none"> - Prieinamumas visoms socialinėms grupėms; - Absolventų įsidarbinamumas; - Orientavimas į studentą, tuo pačiu pabrėžiant aukštojo mokslo mokomąją misiją; - Ugdymo, tyrimų ir naujovių vienovė; - Globalinis atvirumas; - Studentų ir dėstytojų mobilumas; - Duomenų surinkimas stebėsenos, palyginimo ir planavimo tikslais; - Įvairialypių skaidrumo priemonių įdiegimas.

³ Fehervary, J. Report on Police Research in the European Union. Paper presented at European Police Science and Research Conference, 15-17 June, Lisbon, 2005, p. 68-81.

⁴ Fogel D. Policing in Central and Eastern Europe. Helsinki: HEUNI, 1993.

⁵ Laurinavičius A. Policijos administravimas užtikrinant visuomenės saugumą. Vilnius: LTA leidybos centras, 2000

⁶ Misiūnas E. Policijos pareigūno teisinio statuso elementų pusiausvyros problema. Jurisprudencija, 2008, Nr. 4(106), p. 100-107.

⁷ Raipa A., Smalskys V. Policijos personalo rengimo raida Lietuvoje 1990-1997 m. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, 2007, Nr. 2(9), p. 228-235.

⁸ Pumputis A. Lietuvos policijos akademijos įsteigimas ir raida 1990-1995 metais. Kriminalinė justicija: mokslo darbai, 1995, T. 4, p. 3-12.

⁹ Smalskys V. Policijos personalo rengimo šiuolaikinės kryptys. Viešoji politika ir administravimas, 2008, Nr. 23, p. 88-97

Šaltinis: Sudaryta autoriaus pagal ŠMPF: Mokymosi visą gyvenimą programa. Bolonijos procesas¹⁰.

Bolonijos procesas yra tarpvyriausybiniis susitarimas tarp ES ir kitų šalių, todėl jis nėra ES teisės aktas, taip pat Bolonijos deklaracija nėra sutartis ar konvencija, todėl ji pasirašiusioms valstybėms jis nekelia jokių teisinių įsipareigojimų. Dalyvavimas ir bendradarbiavimas procese grindžiamas savanoriškumu. Kita vertus, vertinant Bolonijos proceso poveikį Europos valstybėms, atkreiptinas dėmesys į 2004 m. ES Rektorių konferencijoje priimtą Bolonijos deklaracijos paaiškinimą¹¹, kuriame pabrėžiama, jog Bolonijos deklaracija yra ne tik politinis pareiškimas, bet ir saistantis įsipareigojimas dėl veiksmų programos. Deklaracijoje išdėstyta veiksmų programa remiasi aiškiai apibrėžtu bendru siekiu, galutiniu terminu ir tiksliai nustatytais (tarpiniais) tikslais. Dokumente pažymima, jog „Bolonijos deklaracija nėra nacionalinėms vyriausybėms ar aukštojo mokslo institucijoms primesta reforma. Bet koks spaudimas, kurį dėl Bolonijos proceso gali jausti atskiros šalys, galėtų atsirasti tik dėl to, kad jos nepaiso vis labiau bendrais tampančių bruožų ar lieka už vyraujančios pokyčių krypties ribos“.¹² Tai reiškia, jog valstybės, nepritariančios Bolonijos proceso reikalavimams, rizikuoja būti izoliuotos su visomis iš to išplaukiančiomis pasekmėmis. Taigi, turime pripažinti, jog Bolonijos procese aiškiai apibrėžtas bendras siekis - sukurti Europos aukštojo mokslo erdvę tam – prie deklaracijos prisijungusių valstybių yra suvoktas kaip programinis dokumentas, kurio įgyvendinimas reikalauja atitinkamai suderintos aukštąjį išsilavinimą reglamentuojančios teisinės bazės ir institucinės sistemos.

Įgyvendinant Bolonijos proceso tikslus numatyta sukurti tam tikrą Europos dimensiją, leidžiančią užtikrinti studijų kokybę su aiškiai palyginamais vertinimo kriterijais ir metodais, Aukštojo mokslo erdvės kūrimo procesas reikalauja nuolatinės paramos, priežiūros ir prisitaikymo prie kintančių poreikių, todėl darbas turi vykti Europos, nacionaliniuose ir mokymo institucijų lygiuose. Universitetai, aukštojo mokslo konsorciumai, tinklai ir asociacijos bei specialiosios tarptautinės agentūros tiria ir svarsto Bolonijos proceso reikšmę konkrečiai šaliai, studijų kryptčiai ar mokymo institucijos rūšiai.

¹⁰ ŠMPF: Mokymosi visą gyvenimą programa. Bolonijos procesas.

<http://www.google.lt/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBUQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.smpf.lt%2Findex.php%3Fid%3D680&ei=3dPoTK2eGMABoS3onf4N&usq=AFQjCNG1TnwA54CUdtnLPVxgZa0rZmVYiQ>

¹¹ The Bologna Declaration on the European space for higher education: an explanation.

<http://www.google.lt/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBgQFjAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Feducation%2Fpolicies%2Feducation%2Fbologna%2Fbologna.pdf&ei=MfboTMEJg54605P9hwo&usq=AFQjCNFG85jGEX3OS58UVDkLwnNgKwKvTQ>

¹² Ibid., p. 3.

Reikšmingą vaidmenį įgyvendinant šį uždavinį atlieka Frontex, veikianti kaip specializuota ir individuali institucija, kurios pagrindinis tikslas yra koordinuoti darbinį bendradarbiavimą tarp valstybių narių pasienio apsaugos srityje, o ypač ties išorinėmis ES sienomis. Frontex papildo bei suteikia pridėtinę vertę valstybių sienos apsaugos administravimo, asmenų judėjimo laisvės, saugomo bei pareigūnų mokymo srityse; bendradarbiauja ir su kitomis ES institucijomis kaip CEPOL bei Europol. Šiuo metu vienas iš prioritetinių Frontex siekių - parengti bendrus VSAT pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo standartus, bei padėti valstybėms rengti universalius, gebančius dirbti skirtingose darbo vietose ir valstybėse bei dalyvauti tarptautinėse operacijose, pasieniečius (*angl. – Interoperability*).¹³

Vidurinės grandies VSAT pareigūnų mokymas – vienas reikšmingiausių Frontex koordinuojamų ir finansuojamų projektų, kurio tikslas padėti įsisavinti valstybėms narėms integruoto sienų valdymo modelio veiklos koncepciją, įgyvendinimo principus ir taisykles; įvertinti praktikoje sprendžiamų išorės sienos apsaugos uždavinių efektyvumą, nustatyti sienos apsaugos ypatumus bei problemas skirtingose šalyse. Projektas pradėtas įgyvendinti 2007 m., jį administruoja Frontex *Mokymo skyrius*, kurio veikla grindžiama bendradarbiavimu su nacionalinėmis VSA tarnybomis bei mokymo įstaigomis. Siekiant koordinuoti šių įstaigų veiklą, įkurtas specialus *Partnerystės akademijų tinklas*, vienijantis Europos valstybių mokymo įstaigas. 2008 m. liepos mėn. į šį tinklą įsijungė ir Lietuvos VSAT pasieniečių mokyklą (toliau – Pasieniečių mokykla). Šiuo metu *Partnerystės akademijų tinklui* priklauso 14 pasieniečių mokymo įstaigų Austrijoje, Estijoje, Ispanijoje, Italijoje, Jungtinėje Karalystėje, Lenkijoje, Lietuvoje, Maltoje, Olandijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Suomijoje ir Vokietijoje. Pareigūnų mokymų trukmė – 5 savaitės (kiekvieną savaitę skirtingos valstybės mokymo įstaigoje). Visus kursus jungiančią nuoseklią mokymo programą kiekvienoje šalyje vykdo nacionaliniai dėstytojai ir patyrę specialistai – praktikai. Nesant reikiamos srities nacionalinio specialisto, Frontex deleguoja kitos valstybės atstovą. Lietuvos Pasieniečių mokykla iki 2010 m. organizavo 10 vidurinės grandies pareigūnų mokymų, kuriuose dalyvavo 150 atstovų iš 26 ES šalių. Mokymų metu buvo dėstomos temos: „Lietuvos Respublikos ir Vilniaus miesto istorijos raida“, „Pasieniečių mokymo sistema ir koncepcija“, „Tarptautinis tarnybos bendradarbiavimas“, „Rizikos analizė“, „Kaliningrado tranzitas“, „Šengeno teisė“, „UNISAS – universali stebėjimo ir

¹³ EB reglamentas (EB Nr. 2007/2004) „Dėl operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūros įsteigimo“.

aliarmo sistema“, „Psichologija“, „Žmogaus teisės“ ir kt. Atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvoje vidurinės grandies pareigūnų mokymus koordinuoti ir vykdyti buvo patikėta mokymo įstaigai, nerengiančiai šios grandies pareigūnų; taip pat Pasieniečių mokykla iš visų Partnerystės akademijų yra vienintelė profesinio mokymo įstaiga – visos kitos yra aukštosios mokyklos. Universitetas, vykdamas pasieniečių rengimo antrosios ir trečiosios studijų pakopų programas, praktiškai nedalyvauja šiame projekte. Kaip pagrindinė šio reiškinių priežastis dažniausiai nurodomas skirtingas mokymo įstaigų statusas, ribojantis visavertį Universiteto dalyvavimą Frontex organizuojamoje veikloje. VSAT ir Universitetas savo santykius grindžia dar 2001 m. pasirašyta bendradarbiavimo sutartimi,¹⁴ kurioje numatyta galimybė abiem institucijoms drauge dalyvauti pareigūnų kvalifikacijos kėlimo bei tobulinimo, taikomojo mokslo ir leidybos srityse, tačiau realiai bendrų veiklos projektų šioje srityje per pastarąjį dešimtmetį įgyvendinta nebuvo daug. Darytina išvada, jog institucijos iki galo neišnaudoja visų sutartyje numatytų bendradarbiavimo galimybių. Kita vertus, ši sutartis buvo pasirašyta dar prieš Lietuvai įstojant į ES bei Šengeno erdvę, todėl ji neatspindi naujų VSAT ir Universiteto veiklos iššūkių. Tikslinga būtų atnaujinti sutartį, kurioje reikėtų detaliau apibrėžta institucijų įsipareigojimus ir atsakomybę rengiant VSAT pareigūnus ir keliant jų kvalifikaciją. Tikėtina, jog Universiteto įsijungimas į šį projektą būtų naudingas mokymų turinio bei metodų plėtros prasme, motyvuotų fakulteto dėstytojų pastangas labiau gilinti profesinius įgūdžius, leistų keistis profesine patirtimi su kitų šalių mokymo įstaigomis.

2008 m. Frontex *Mokymo skyrius* inicijavo vidurinės grandies pareigūnų mokymo standarto (angl. *Common Mid-level Curriculum*) kūrimą. Šis standartas (toliau – CMC) – tai universitetinėms bakalauro studijoms prilygstanti programa, skirta sienos apsaugos tarnybų personalui, atitinkanti Bolonijos deklaracijos principus. CMC rengimas numatytas dviem etapais: 1) tarptautinis ekspertų kolektyvas, įpareigotas iki 2011 m. pabaigos parengti CMC programą; 2) ES valstybės narės ir Šengeno asocijuotos šalys inkorporuos CMC į savo nacionalines vidurinės grandies pasieniečių mokymo programas, arba suderins su jau esamomis ir naudojamomis programomis.

Šiems tikslams pasiekti Frontex, bendradarbiaudamas su ES valstybėms narėms, įgyvendino eilę priemonių: 1) sukurta *Dėstytojų mainų programą*, kurioje dalyvaujantys skirtingų šalių dėstytojai turi galimybę susipažinti su ES išorės sienų apsaugos ypatumais kitose valstybėse, stebėti vykdomas jungtines operacijas ir paramos biurų veiklą, užmegzti

---

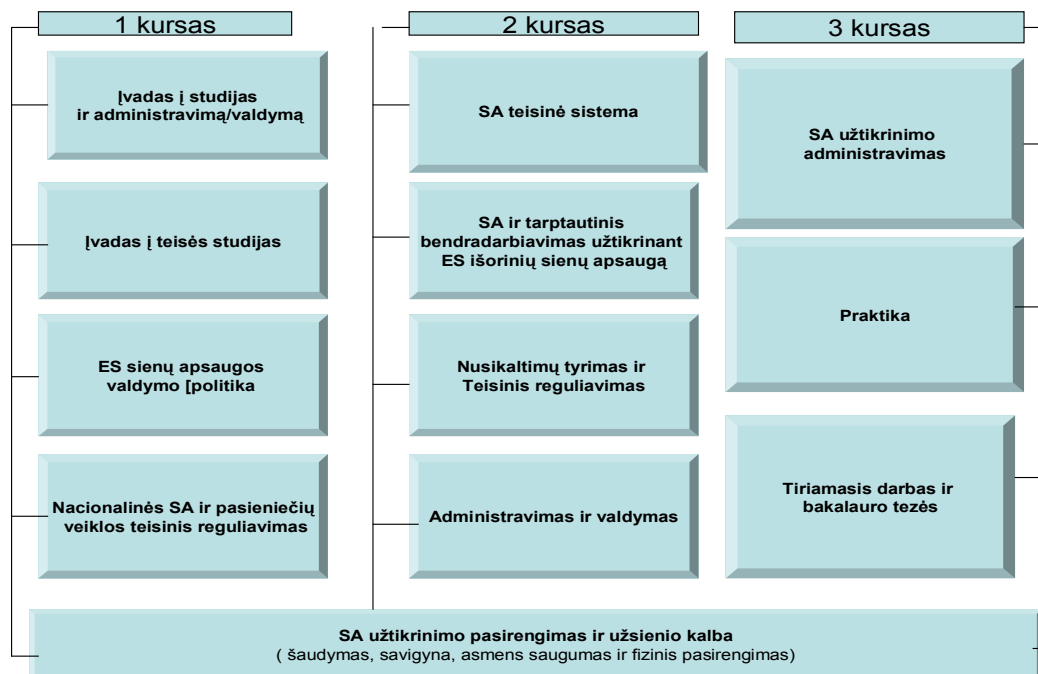
¹⁴ VSAT ir Lietuvos teisės universiteto Kauno policijos fakulteto 2001 m. birželio 19 d. bendradarbiavimo sutartis Nr. 21/10-2/11-33-2.

kontaktus su vietos mokymo įstaigomis ir pasikeisti patirtimi su kolegomis; 2011 m. numatyta įtraukti į projektą daugiau kaip 300 dėstytojų iš įvairių ES valstybių; 2) 2011 m. pradėta *Studentų mainų programa*, pagal kurią universitetų, pasirašiusių CMC taikymo sutartis, studentai gali atskirus modulius studijuoti kitose valstybėse. 2011 m. šio tipo studijos turėjo prasidėti 7 universitetuose; 3) 2012 m. planuojama sukurti bendrą universitetų dėstytojų tinklalapį (Moodle sistemą), kuriame darbuotojai galėtų keistis gerąja praktika, susipažinti su mokslini ir metodinio darbo naujovėmis.

Taigi, apibendrintai galime teigti, jog tiek Bolonijos deklaracija, tiek ir Frontex inicijuotas CMC rengimas bei kitos šios agentūros įgyvendinamos priemonės spartina integracinius aukštojo mokslo ir VSAT pareigūnų rengimo procesus.

CMC SANDARA IR TURINYS

Siekiant iširti Frontex rengiamos CMC taikymo galimybę Lietuvos aukšto mokslo sistemoje, tikslinga palyginti CMC su nacionalinėmis šios paskirties programomis. Trijų metų vidurinės grandies pareigūnų mokymo programą (CMC) sudaro 180 kreditų, sujungtų į 12 atskirų modulių, iš kurių vienas - tęstinis - studijuojamas 3 metus (žr. 1 paveikslą).

1 pav. CMC moduliai

Pirmieji studijų metai orientuoti į studentų supažindinimą su aukštojo mokslo studijomis, teisės pagrindais bei teisiniu valstybių sienų apsaugos reguliavimu. Pirmasis

modulis *Įvadas į studijas ir administravimą / valdymą* (1 priedas) supažindina studentus su mokymosi ir asmeninio tobulėjimo koncepcijomis bei metodais. Modulio turinys skiriamas organizacinės elgsenos, kaip įvado į valdymą ir vadovavimą, studijoms. Modulio turinys paremtas edukologijos, istorijos, filosofijos, psichologijos, organizacinės elgsenos, vadybos studijų dalykų medžiaga. Antrajame – *Įvado į teisės studijas* – modulyje (1 priedas) pateikiamos valstybės, teisės, juridinių ir politinių sistemų koncepcijos. Modulyje pateikiamas teisės ir politikos mokslų medžiaga. Trečiasis modulis *ES sienų apsaugos valdymo politika* skirtas suteikti žinių apie ES istoriją, jos dabartį (sekti einamuosius įvykius) ir perspektyvas įgyvendinant saugumą, laisvę ir teisėsaugą sienų apsaugos srityje (2 priedas). Šio modulio studijosturi padėti suprasti pagrindinius sienų apsaugos vadybos principus ES kontekste ir bendrus ES išorės sienų gynimo principus. Ketvirtasis modulis *Nacionalinės sienų apsaugos ir pasieniečių veiklos teisinis reglamentavimas* skirtas suprasti nacionalinės sienos apsaugos tikslus ir teisinius pagrindus, suvokti konkrečių užduočių vykdymo teisinį pagrįstumą (3 priedas).

Antro kurso moduliai skirti gilinti ir plėsti įgytas žinias pirmaisiais studijų metais. Penktasis (3 priedas) modulis *Sienų apsaugos teisinė sistema* ugdo studentų žinias apie civilinės teisės ir kitų teisės šakų normomas, reglamentuojančias žmogaus teises, ir supažindina su nacionaliniais teisėsaugą užtikrinančiais teisės aktais. Modelyje studijuojami teisės, valdymo ir vadovavimo mokslai. Šeštojo modulio *Valstybės sienos apsauga ir tarptautinis bendradarbiavimas prie ES išorės sienų* tikslas: a) išmokyti taikyti tarptautinius sienų apsaugos principus, įgyvendinant tarptautinį bendradarbiavimą ES viduje; b) supažindinti su sienų apsaugos valdymu ir teisine sistema žmogaus teisių apsaugos srityje; c) išmokyti bendrą kovos su tarptautiniu (sienų pažeidimų) nusikalstamumu standartų taikymo (4 priedas). Septintajame modelyje *Nusikaltimų tyrimas ir teisinis reglamentavimas* (4 priedas) studentai mokomi identifikuoti nusikaltimus, įgyvendinti nusikaltimų tyrimo priemones. Studijuojami Baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso, dokumentų apsaugos, kriminalistikos dalykų temos. Aštuntasis modulis *Administravimas ir valdymas* skirtas: ugdyti įvairių vadovavimo stilių suvokimą, leidžiantį atrasti ir plėtoti savąjį vadovavimo stilių; pažinti komandos formavimo ypatumus ir procesus, verbalinės ir neverbalinės komunikacijos priemones; formuoti praktinius konfliktų valdymo ir modeliavimo įgūdžius; suteikti pedagogikos žinių, reikalingų auklėti pavaldiniams bei formuoti komandą (5 priedas).

Trečiame kurse gilinamos teorinės žinios, modeliuojamos simuliacinės situacijos, atliekama praktika ir rengiamos bakaluro tiriamojo darbo tezės. Devintojo – *Sienų apsaugos*

integrato valdymo/administravimo užtikrinimas – tikslas: remti studentų gebėjimą organizuoti, vadovaujantis ES reikalavimais, nacionalinių valstybių sienų apsaugos veiklą, siekiant palengvinti sienų kirtimą ir efektyviau kovoti su nelegalia imigracija (5 priedas). Praktinių įgūdžių įtvirtinimui numatyta 15 – 20 kreditų praktika (dešimtas modulis), kurios metu studentai formuoja profesinius įgūdžius trijose veiklos srityse: 1) *Personalo valdymas* – mokosi integruoti vadovavimo ir valdymo principus ir procesus į darbo praktiką; 2) *Operacijų valdymas*: a) įtvirtina kasdieninėje veikloje žinias, įgytas 1 – 3 kursuose; b) vertina darbo praktiką, siekdami nustatyti jos stipriąsias ir silpnąsias puses; c) turi parengti pasiūlymus, kaip gerinti operacinius (veiklos) gebėjimus; 3) *Valdymo taktika* – vadovaujantis ES reikalavimais, turi įvertinti visą turimą informaciją, siekiant efektyviai organizuoti darbą, planuoti žmogiškuosius ir finansinius resursus (6 priedas). Siekiant remti studentų gebėjimą savarankiškai atlikti mokslinį tiriamąjį darbą, argumentuotai pasirinkti tyrimo metodus ir juos taikyti, analizuoti ir vertinti tyrimų rezultatus, remiantis duomenų bazėmis bei nepriklausomai įgyti išsamių profesinių žinių per mokslinio darbo rašymo procesą, programoje numatytas mokslinio tiriamojo darbo įgūdžių ugdymas, kuris vertinamas studentui ginant baigimojo bakalauro darbo tezes (vienuoliktasis modulis – 6 priedas).

Profesinių VSAT pareigūnų įgūdžių formavimui labai svarbus tęstinis *Sienos apsaugos užtikrinimo lavinimo ir užsienio kalbų* modulis (6 priedas), kuris studijuojams visą studijų laiką. Šio modulio pagrindinis tikslas: suteikti teorinių žinių ir praktinių įgūdžių, reikalingų vykdyti įprastines SA užduotis ir elgtis įvairiose situacijose. Tuo tikslu studentai remiami: įsisavinti asmeninio saugumo, reikalingo vykdant SA užduotis, įgūdžius; saugiai elgtis ir naudotis šaunamaisiais ginklais; lavinti savo fizinį pasirengimą, reikalingą įprastoje profesinėje veikloje; įgyti užsienio kalbos ir rašybos (B 2 lygio) įgūdžių, suprasti teisinę terminologiją.

Programos modulių struktūros ir jų turinio analizė leidžia daryti tam tikrus apibendrinimus:

1) Programos turinio pagrindą sudaro šios mokslo šakos: pedagogikos, vadybos, teisės, psichologijos iš kurių dominuoja vadybos mokslai; 2) Programos sandara remiasi stambesniais, kartotinio dydžio vienetais – moduliais (dalykų junginiais); 3) Kiekvienas modulis turi aiškiai apibrėžtus tikslus ir įgyvendinimo metodus. Modulyje studijų dalykai integruojami pagal ugdomus gebėjimus, pavyzdžiui, teisės žinios integruojamos į atskirų gebėjimų formavimą, o ne pateikiamos atskirai 4) Teisės dalykai koncentruojami pirmaisiais studijų metais, o vadybos ir taktikos dalykai dėstomi antraisiais ir trečiaisiais studijų metais;

5) Programos turinyje didelis dėmesys skiriamas studentų lyderio, vadovo, organizatoriaus įgūdžių formavimui, užsienio kalboms, teorinio ir praktinio mokymo derinimui; 6) Modulinė programos sandara sudaro galimybę žinių kartojimo būdu (kai tie patys gebėjimai gilinami keliuose moduluose, pvz. valdymo ir vadovavimo), efektyviau gilinti suvokimą ir formuoti profesinius įgūdžius; 7) Tęstinis modulis, kuriame įtvirtinami sienos apsaugos užtikrinimo įgūdžiai (šaudymas, fizinio pasirengimo lavinimas, užsienio kalba) sudaro palankias sąlygas formuoti profesinius įgūdžius.

NACIONALINĖ VSAT VIDURINĖS GRANDIES PAREIGŪNAMS RENGTI STUDIJŲ PROGRAMA

VSAT personalo formavimo politikai reikšminga yra 2002 m. priimta *Valstybės tarnybos įstatymo* naujoji redakcija, apibrėžusi valstybės tarnautojų pareigybių lygius ir kategorijas¹⁵. Šiuo įstatymu aukštesniosios grandies pareigūnų pareigybės buvo priskirtos A lygiui, vidurinės grandies – A arba B ir pirminės grandies – C lygio pareigybėms. Tai turėjo tapti svarbiu orientyru, padedančiu nustatyti reikalingą darbuotojų skaičių kiekvienai VSAT pareigūnų grandžiai. 2003 m. įsigaliojęs *Vidaus tarnybos statutas*, reglamentavęs visų VRM pavaldžių statutinių įstaigų pareigūnų tarnybą, be kitų nuostatų reglamentavo ir mokymo organizavimą (priėmimą į mokymo įstaigą, baigimą, paskyrimą į tarnybą ir kt.). 2010 metais iš visų VSAT dirbančių pareigūnų 35,9 proc. turėjo aukštąjį universitetinį išsilavinimą: aukštesniosios grandies pareigūnai – 94,5 proc., vidurinės grandies – 75,5 proc. ir pirminės grandies – 14,1 proc. Tuo tarpu aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą atitinkamai buvo įgiję 2,1 proc., 4,1 proc. ir 4,78 proc. pareigūnų (žr. 2 lentelę). Šie duomenys leidžia teigti, jog VSA tarnyboje A ir B lygio pareigybių rinkoje universitetinį išsilavinimą turinčių darbuotojų trūkumo nėra, o didelis pirminės grandies pareigūnų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, skaičius atskleidžia šioje institucijoje išsilavinimo ir einamų pareigų neatitikimą, kuris statutiniais santykiais grindžiamoje tarnyboje gali sukelti individo saviraiškos ir savirealizacijos problemas ir neigiamai veikti veiklos motyvaciją bei didinti personalo kaitą.

VSAT vidurinės ir aukštesniosios grandžių pareigūnai nuo 2001 metų rengiami Fakultete pagal teisės krypties bakalauro studijų programą „*Teisė ir valstybės sienos apsauga*“ (toliau - Studijų programa). Pareigūnų poreikį nustato VRM, kasmet užsakydama Fakultetui parengti po 50 pareigūnų. Fakultetas 2010 m. parengė dar vieną – viešojo

¹⁵ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 45-1708.

saugumo krypties „*Valstybės sienos apsaugos*“ - bakalauro studijų programą, tačiau VSAT neišreiškė poreikio rengti specialistus pagal naująją programą, todėl ji nepradėta vykdyti.

2 lentelė. VSAT pareigūnų išsilavinimas

Pateikiami 2010 m. sausio 1 d. duomenys	Vidaus tarnybos sistemos pareigūnai				
	Iš viso	Aukščiausioji grandis	Aukštesnioji grandis	Vidurinė grandis	Pirminė grandis
Pareigybės	3952	1	514	832	2605
Dirbo	3465	0	276	868	2321
Su aukštuoju universitetiniu išsilavinimu proc.	35,9	0	94,5	75,5	14,1
Su aukštuoju neuniversitetiniu išsilavinimu proc.	4,4	0	2,1	4,1	4,78
Su aukštesniuoju išsilavinimu proc.	16	0	3,2	17,3	17,1
Su profesiniu išsilavinimu proc.	35	0	0	2,1	51,5
Su viduriniu išsilavinimu proc.	8,5	0	0	0,7	12,4

Šaltinis: VSAT duomenų bazė.

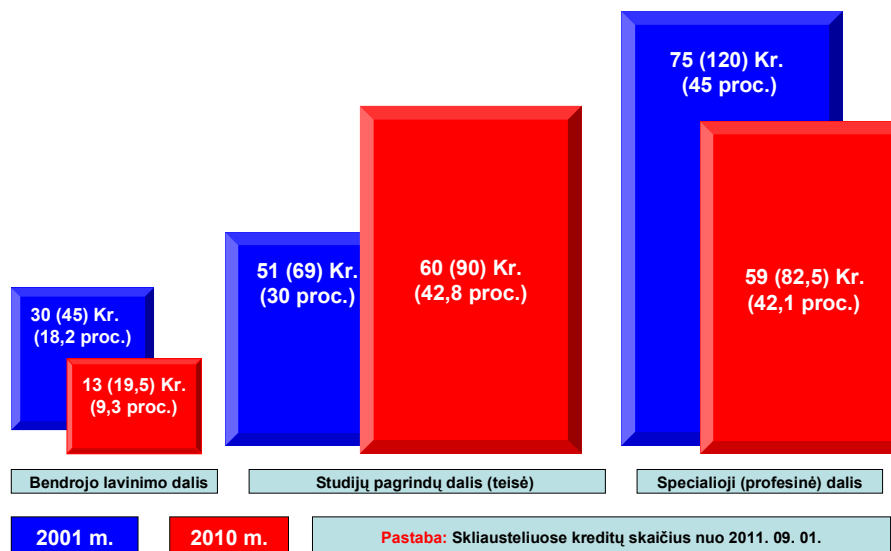
Įvertinus VSAT personalo kaitą ir dirbančių pareigūnų išsilavinimą, manytina, jog patenkinti VSAT personalo poreikį dviejų studijų programų nereikia, todėl, tikėtina, kad ateityje teks pasirinkti vieną iš šių programų. Esminis šių programų skirtumas – priklausymas skirtingoms (teisės ir visuomenės saugumo) studijų kryptims. Tai lemia studijų programų sandarą, turinį, užsakymų poreikį (atitinkamoms pareigoms užimti reikalingas teisinis išsilavinimas) bei programų atitikimą CMC.

Fakultete vykdomos „*Teisės ir valstybės sienos apsaugos*“ studijų programos paskirtis – rengti kvalifikuotus teisės bakalaurus, kurie vykdydami VSAT pareigūnų funkcijas sugebėtų įgyvendinti ES ir Šengeno teisinės bazės normas bei jas atitinkančius veiklos metodus. Nors programos paskirtis per jos vykdymo dešimtmetį nepasikeitė, tačiau dėl dažnų struktūrinių programos pertvarkymų, dabartinis jos variantas labai skiriasi nuo pirminio. 2001 m. studijų programa buvo rengiama pagal to meto galiojusius teisės aktus, kurie numatė galimybę, nesant patvirtinto *Studijų krypties reglamento* ir *Pasieniečių rengimo standarto* (šie teisės aktai tuo metu dar nebuvo priimti) tvirtinti programas, jeigu jos atitinka *Nuosekliųjų studijų programų nuostatus*¹⁶. Tokiu būdu pagrindinis teisės aktas, reglamentavęs programos kūrimą,

¹⁶ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2000 m. spalio 26 d. įsakymas Nr. 1326 Dėl nuosekliųjų studijų programų nuostatų patvirtinimo. V.Ž. 2000, Nr. 91-2841.

buvo minėti nuostatai. Pagal juos parengta Studijų programa buvo 164 kreditų (4 metų studijos); jos struktūra rėmėsi atskirų studijų dalykų dėstymu, kurių eiliškumas bei tarpusavio derinimas sudarė bendrą teorinių ir praktinių žinių perdavimo sistemą. Programos struktūrą sudarė: 1) bendrojo universitetinio lavinimo dalykai – 18 proc. (30 kreditų); 2) studijų pagrindų (teisės) dalykai – 30 proc. (51 kreditas); 3) specialaus lavinimo dalykai - 45 proc. (74 kreditai). Studijų procese auditorinis darbas sudarė 50,3 proc., savarankiškas – 49,7 proc. Seminarams ir pratyboms buvo skirta 70,3 proc. auditorinio darbo. Programos sandara rėmėsi sistema atskirų studijų dalykų, kurių Taigi, 2001 m. galioję teisė aktai leido teisės krypties Studijų programoje pagrindinį dėmesį skirti ne teisės, o specialiesiems dalykams, lavinantiems profesinius pareigūnų įgūdžius. Tai sudarė prielaidas rengti aukštos kvalifikacijos profesionalus, kurių pasirengimas teigiamai buvo vertinama praktiniame darbe. Tokia situacija tenkino užsakovą, Fakultetą ir studentus. Pažymėtina, jog 2004 metais programa buvo akredituota tarptautinių ekspertų, kas sustiprino jos prestižą.

Derinant aukštojo mokslo įstatyminę bazę prie Bolonijos proceso standartų, keitėsi ir reikalavimai studijų programų struktūrai ir apimčiai. 2005 m. įsigalioję *Bendrieji reikalavimai studijų programoms*¹⁷ įpareigojo keisti programų struktūrą taip, kad ją sudaranti studijų pagrindų (teisės mokslų) dalis turi būti ne mažesnė kaip 60 kreditų, o specialybės dalykų – ne mažesnė kaip 25 proc. studijų programos apimties.

2 pav. Studijų programos dalykų blokai

¹⁷ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 22 d. įsakymas Nr. ISAK-1551 *Dėl bendrųjų reikalavimų studijų programoms*. V.Ž. 2005, Nr. 56 -1987

Atitinkamai pertvarkius studijų programą, bendra jos apimtis sumažėjo 24 kreditais ir pasikeitė sudedamųjų dalių santykis: studijų pagrindų (teisės) dalykų apimtis padidėjo 14 kreditų, o specialiųjų sumažėjo – 21 kreditu (žr. 2 paveikslą).

Struktūriniai pakeitimai lėmė ir turinio pokyčius: buvo atsisakyta privalomųjų profesinės etikos ir deontologijos, socialinės psichologijos ir teisėtvarkos, informacijos apdorojimo sistemų, edukologijos pradmenų ir kitų studijų dalykų, mokomoji praktika sutrumpėjo 2 kreditais.

2010 m. išgalioję *Teisės studijų krypties*¹⁸ ir *Laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų*¹⁹ aprašai nustatė naujus programoms reikalvumus, dar labiau išplečiančius teisės dalykų apimtį programos sandaroje. Reikšminga tai, jog pagrindiniu teisės aktu, apibrėžiančiu programų struktūros ir turinio reikalvumus tapo *Teisės studijų krypties aprašas*, o programos derinimas su *Pasieniečių rengimo standartu* tapo neprivalomas. Pagal šiuos reikalvumus bendrieji universitetinių studijų dalykai turi sudaryti ne mažiau 10 kreditų (nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. taikomi ECPS kreditai), studijų krypties (teisės) dalykų skaičius turi būti *ne mažesnis* kaip 110 kreditų, ir *ne daugiau* kaip 40 kreditų gali sudaryti specializacijos dalykai. Šie reikalavimai išeliminavo galimybę didinti specialiųjų dalykų bloką, o studijų krypties (teisės) dalykų bloko didinimas iki reikalaujamų 110 kreditų, atitinkamai įpareigojo mažinti specialiųjų ir bendrojo lavinimo dalykų kreditų skaičių. Formaliai žiūrint, problematiškas gali pasidaryti ir mokomosios praktikos (ne mažiau 10 kreditų) organizavimas VSAT padaliniuose, nes teisės krypties studijų reglamentas rekomenduoja studentams atlikti praktiką tokiose teisinėse institucijose kaip Nacionalinė teismų administracija, teismai, prokuratūra, Notarų rūmai, Antstolių rūmai ir pan.

Suderinta su *Teisės studijų krypties aprašu* Studijų programa Fakultete pradėta įgyvendinti nuo 2011 metų rugsėjo mėnesio. Studijų programą iš viso sudarė 140 (210 ECPS) kreditų, pasikeitė auditorinio ir savarankiško darbo santykis: atitinkamai - 38 proc. ir 62 proc. Struktūriniu požiūriu programa išliko nepakitusi, t.y. rėmėsi studijų dalykų sistema. Darytina išvada, jog atlikti struktūriniai programos pakeitimai priartino studijų programą prie teisininkams rengti taikomų studijų standartų, tačiau tai, jog neliko būtinybės studijų programą derinti su *Pasieniečių rengimo standarto* reikalavimais, komplikuoja standarte numatytų profesinių kompetencijų suteikimą VSAT pareigūnams. Programos plėtros

¹⁸ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. rugpjūčio 19 d. įsakymas Nr. V-1385 Dėl teisės krypties studijų aprašo patvirtinimo. VŽ., 2010, Nr. 102 -5306

¹⁹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. balandžio 9 d. įsakymas Nr. V-501 Dėl laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinimo.

perspektyvoje, tai gali apsunkinti jos derinimą su CMC, nes akreditacijos (2012 m.) metu Studijų programos kokybė gali būti pagrinde vertinama atitikimo teisės krypties studijų aprašui aspektu, tinkamai neįvertinus programos galimybių suteikti pareigūnams būtinas profesines kompetencijas.

„Teisės ir valstybės sienos apsaugos“ programos studijų planų ir dalykų programų analizė leidžia apibendrintai palyginti šią programą su CMC bei įvardinti tam tikrus jų skirtumus.

1) Studijų programoje nėra įvado į studijas, kuriame studentai būtų supažindyti su mokymosi ir asmeninio tobulėjimo koncepcijomis bei metodais, mokslinio darbo organizavimu. 3 semestre dėstomo Filosofijos ir mokslo metodologijos dalykas savo turiniu labiau orientuotas į filosofijos sampratos atskleidimą nei į mokslinio darbo organizavimą, todėl negali būti lyginamas su CMC pirmojo modulio tikslais.

2) Studijų programoje VSAT pareigūnų profesinių kompetencijų ugdymas didžiąja dalimi įgyvendinamas dėstant specialiosios profesinės dalies dalykus: sienos apsaugos taktiką, karinį rengimą, dokumentų patikrą, operatyvinę veiklą, pirmąją medicinos pagalbą ir kt. Reikšminga, jog lyginant šių dalykų temas su atitinkamomis 2001 m. temomis, pastebėtas studijų dalykų atnaujinimas arba papildymas naujomis temomis. Darytina išvada, jog programų vykdytojai, atsižvelgia į kintančios aplinkos iššūkius ir, bendradarbiaudami su užsakovu, siekia tobulinti programos turinius. Atskirų dalykų (karinis rengimas, sienos apsaugos teisinis reguliavimas, kovinė savigyna) tęstinumas per kelis semestrus tam tikra prasme priartėja prie modulinės sistemos ir sudaro prielaidas efektyviau lavinti studentų įgūdžius. Kita vertus, atkreiptinas dėmesys į tai, jog šio bloko dalykų turiniai labiau orientuoti į nacionalinės sienos apsaugos problematiką ir teisinį reglamentavimą, o ne į bendradarbiavimą tarp ES valstybių narių sienų apsaugos užtikrinimo srityje, kas ypač akcentuota CMC. Pavyzdžiui, Užsienio šalių sienų apsaugos institucijų dalyko dėstymas, kaip alternatyvaus, apriboja galimybę visiems studentams susipažinti su ES sienų apsaugos institucine sistema. Taip pat Lietuvos pareigūnai studijų metu nesupažindinami su ES einamaisiais įvykiais: ES dabartine demografinė, politinė, ekonomine ir geografinė situacija, kaimyninėmis ar probleminėmis valstybėmis, religijų ypatumais.

3) Vienas iš didžiausių programų skirtumų – požiūris į vadovavimo ir valdymo įgūdžių formavimą. Vidurinės grandies pareigūnų profesinėje veikloje svarbu gebėti planuoti ir organizuoti komandinį darbą, vadovauti grupei, įsisąmoninti ir suvokti profesinės etikos nuostatas. CMC programoje šių gebėjimų ugdymui skiriamas ypatingas dėmesys - du

modeliai t.y. apie 30 kreditų. Tuo tarpu nacionalinėje Studijų programoje asmenybės formavimo ir valdymo bei vadovavimo įgūdžiams lavinti numatytas tik vienas privalomas bendrosios psichologijos 3 kreditų kursas, kuriame asmenybės pažinimui, motyvacijai, asmenybės ir grupės santykiams skirtos kelios temos. O Statutinių tarnybų vadybos bei profesinės etikos dalykai (po 3 kreditus) dėstomi alternatyviai juos pasirenkant. Tokiu būdu dauguma studentų gali baigti studijas, neišklause šių dalykų.

4) Nacionalinėje Studijų programoje teisinės žinios, reikalingos pareigūnų profesinei veiklai, suteikiamos dėstant sienos apsaugos ir migracinių procesų teisinį reguliavimą bei atskirų teisės šakų dalykus. Dalis temų, susijusių su ES išorinių sienų užtikrinimo problematika, nagrinėjamos ES teisės dalyko programose: laisvas asmenų judėjimas, ES saugumo politika, teisingumas ir vidaus reikalai ES, tarptautinė migracija ir nusikalstamumas ir kt. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog daugelis teisės dalykų dėstoma studijų paskutiniuose semestruose. Teisės dalykų apimtis, palyginus su CMC, yra platesnė, tačiau esminis skirtumas nuo CMC programos tas, jog šių žinių perdavimas atskirtas nuo konkrečių lavinimo įgūdžių formavimo. Dar vienas svarbus skirtumas – teisės studijose nepakankamai akcentuojami žmogaus teisių ir laisvių klausimai; nepakankamai atskleidžiama žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo problematika nacionaliniame lygmenyje bei valstybių sienų apsaugos užtikrinimo kontekste, nenagrinėjama institucijų, susijusių su žmogaus teisių gynimu, veikla; neaptariami vaiko teisių apsaugos užtikrinimo klausimai.

5) Užsienio kalboms skirtas tik vienas (ketvirtas) semestras, nedidelis šaudymo pratybų skaičius ir tęstinio šaudymo įgūdžių lavinimo nebuvimas – tai Studijų programos skiriamieji bruožai nuo CMC tęstiniame modulyje keliamų tikslų suteikti teorinių žinių ir praktinių įgūdžių, reikalingų vykdyti įprastines SA užduotis ir elgtis nestandartinėse situacijose.

6) Jeigu CMC nusikaltimų tyrimams skiriama 15 kreditų, iš jų 9 kriminalistikai, tai nacionalinėje studijų programoje kriminalistikai skirti tik 3 kreditai, nepakankamai aptariami duomenų apsaugos užtikrinimo klausimai. Profesinei veiklai svarbūs kriminologijos ir informatikos dalykai yra alternatyviai pasirenkami. Lietuvos pareigūnai nepakankami supažindinami su pasienio kontrolės valdymo ir stebėjimo įranga: telekomunikacijų, foto ir video įranga, spec. transporto priemonių eksploatacija; transporto priemonių kontroliavimo įranga.

Studijų programos struktūriniai skirtumai nuo CMC gali lemti ir Lietuvos VSAT vidurinės grandies pareigūnų profesinio pasirengimo ypatumus, išskiriančius juos iš kitų ES valstybių, integravusių CMC standartus į nacionalines mokymo sistemas, pareigūnų profesinio

pasirengimo. Siekiant orientuotis į europinius standartais paremtą pareigūnų rengimą, tikslinga ieškoti būdų nacionalinę Studijų programą kiek galima labiau suderinti su CMC standartu.

IŠVADOS

Apibendrintai galime teigti, jog CMC programoje keliami tikslai iš esmės sutampa su Teisės ir valstybės sienos apsaugos studijų programos tikslais. Tačiau programos sandara, paremta atskirų dalykų studijoms, mažiau orientuota į ugdymo tikslus ir studijų rezultatus, kas neleidžia išugdyti vientisos profesinių gebėjimų sistemos. Tai, jog didžioji dalis VSAT pareigūnų profesinei kompetencijai ugdyti uždavinių sukoncentruoti specialybės dalykų bloke, kurio santykinė dalis programos sandaroje yra apribota teisės studijų krypties aprašo, riboja visavertę programos uždavinių įgyvendinimą. Visa tai gali neigiamai įtakoti Fakulteto siekį įsijungti į bendrą ES valstybių narių, taikančių CMC standartus, erdvę.

Siekiant surasti optimaliausius CMC įjungimo į nacionalinę VSAT pareigūnų rengimo sistemą būdus, svarstyti tokie variantai:

1) Rengti vidurinėsios grandies VSAT pareigūnus pagal visuomenės saugumo krypties Valstybės sienos apsaugos studijų programą. Pagal visuomenės saugumo studijų krypties reglamentą²⁰, programos pagrindų dalis turi būti ne mažesnė kaip 70 kreditų, iš kurių teisei skirti ne mažiau 32 kreditai, vadybai ir viešajam administravimui – ne mažiau 12 kreditų, visuomenės studijoms – ne mažiau 20 kreditų (sociologija, kriminologija, bendroji ir profesinė psichologija, profesinė etika, tarpkultūrinis bendravimas, visuomenės saugumo politika, operatyvinės veiklos pagrindai ir kt.). Universitetinių studijų programose specialiajai (profesinei) daliai skiriama ne mažiau kaip 30 procentų programos apimtį (nacionalinis ir tarptautinis saugumas; Europos Sąjungos laisvės, saugumo ir teisingumo politika; tarptautinė nusikalstamumo kontrolė ir prevencija; krizių ir ekstremalių situacijų kontrolė; visuomenės saugumą užtikrinančių institucijų tarptautinis bendradarbiavimas, veiklos organizavimas, fizinis rengimas ir kt.; šioje dalyje privalomi profesinės veiklos praktika ir baigiamasis darbas). Šios programos ypatumas tas, jog ji parengta, remiantis reglamentu, kuris labiau orientuotas į statutinių pareigūnų rengimo standartus.

2) Rengti VSAT pareigūnus pagal studijų programą, kurią baigus būtų suteikiamas dvigubas pagrindinių studijų krypties (šakos) ir gretutinės studijų krypties (šakos) bakalauro

²⁰ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. liepos 24 d. įsakymas Nr. ĮSAK -2208 Dėl visuomenės saugumo studijų krypties reglamento patvirtinimo. VŽ., 2008, Nr. 69 -1321.

laipsnis. Pagal šį studijų modulį 110 kreditų turi sudaryti pagrindinės studijų dalies dalykai ir 40 – gretutinės studijų krypties dalykai. Šiuo atveju reikėtų pasirinkti, kokią studijų kryptį pasirinkti pagrindine – teisės ar visuomenės saugumo.

3) Organizuoti studijų procesą taip, kad studentai galėtų įgyti dviejų skirtingų krypčių (šakų) bakalauro laipsnius lygiagrečiai studijuodami pagal dvi studijų programas. Tokiu atveju ne mažiau kaip 110 kreditų turi sudaryti pirmosios krypties studijų dalykai, o su jais nesutampantys antrosios krypties studijų dalykai – ne mažiau kaip 90 kreditų, jei kiti abiejų krypčių studijų dalykai sutampa.

LITERATŪRA

1. The Bologna Declaration on the European space for higher education: an explanation. <http://www.google.lt/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBgQFjAA&url=http%3A%2F%2Fc.europa.eu%2Feducation%2Fpolicies%2Feduc%2Fbologna%2Fbologna.pdf&ei=MfboTMFJg54605P9hwo&usq=AFQjCNFG85jGEX3OS58UVDkLwnNgKwKvTQ>
2. EB reglamentas (EB Nr. 2007/2004) “Dėl operatyvaus bendradarbiavimo prie Europos Sąjungos valstybių narių išorės sienų valdymo agentūros įsteigimo”.
3. Fehervary, J. Report on Police Research in the European Union. Paper presented at European Police Science and Research Conference, 15-17 June, Lisbon, 2005, p. 68-81.
4. Fogel D. Policing in Central and Eastern Europe. Helsinki: HEUNI, 1993.
5. Kettl, D.F. *The Global Public Management Revolution: A Report on The Transformation of Governance*. Washington: Brookings Institution Press, 2000, p. 101.
6. Laurinavičius A. *Policijos administravimas užtikrinant visuomenės saugumą*. Vilnius: LTA leidybos centras, 2000
7. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 22 d. įsakymas Nr. ISAK-1551 *Dėl bendrųjų reikalavimų studijų programoms*. V.Ž. 2005, Nr. 56 -1987
8. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. balandžio 9 d. įsakymas Nr. V-501 *Dėl laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinimo*.
9. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2000 m. spalio 26 d. įsakymas Nr. 1326 *Dėl nuosekliųjų studijų programų nuostatų patvirtinimo*. V.Ž. 2000, Nr. 91-2841.
10. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. rugpjūčio 19 d. įsakymas Nr. V-1385 *Dėl teisės krypties studijų aprašo patvirtinimo*. V.Ž., 2010, Nr. 102 -5306.
11. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. liepos 24 d. įsakymas Nr. ĮSAK - 2208 *Dėl visuomenės saugumo studijų krypties reglamento patvirtinimo*. V.Ž., 2008, Nr. 69 - 1321.
12. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 45-1708.
13. Misiūnas E. Policijos pareigūno teisinio statuso elementų pusiausvyros problema. *Jurisprudencija*, 2008, Nr. 4(106), p. 100-107.
14. Pumputis A. Lietuvos policijos akademijos įsteigimas ir raida 1990-1995 metais. *Kriminalinė justicija: mokslo darbai*, 1995, T. 4, p. 3-12.
15. Raipa A., Smalskys V. Policijos personalo rengimo raida Lietuvoje 1990-1997 m. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2007, Nr. 2(9), p. 228-235.
16. Smalskys V. Policijos personalo rengimo šiuolaikinės kryptys. *Viešoji politika ir administravimas*, 2008, Nr. 23, p. 88-97

-
17. VSAT ir Lietuvos teisės universiteto Kauno policijos fakulteto 2001 m. birželio 19 d. bendradarbiavimo sutartis Nr. 21/10-2/11-33-2.

THE COMPARATIVE ASPECTS OF LITHUANIAN STUDY PROGRAMME OF STATE BORDER GUARD (SBG) MEDIUM PACK OFFICIALS AND CMC

Kęstutis Vitkauskas*
Mykolas Romeris University

Summary

The demands and possibilities of implementation of educational standards (CMC), prepared by Frontex, in the field of Lithuania's higher education system preparing medium pack officials of State border security (SBS) programme are analyzed in this article. The demand of the programme is determined by the requirements of Bologna process and activities of Frontex. The possibilities of implementation of CMC requirements are evaluated analyzing study programme of Law and state border security and comparing it with CMC. The conclusion is made, that while seeking to implement CMC standards in the process of training state border officials, the programme of Law and state border security must be improved.

Keywords: BG officers' educational standard; study programmers; activities of Frontex.

Kęstutis Vitkauskas*, Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakulteto Policijos veiklos katedros docentas. Mokslinių tyrimų kryptys: policijos veikla, vaikų teisių apsauga, nepilnamečių nusikalstamumo prevencija.

Kęstutis Vitkauskas*, Mykolas Romeris University, Faculty of Public security, Department of Police activity, assoc. professor. Research interests: Police activity, Police educational systems, Children's Rights Protection.